

В. І. Кротенко

<https://orcid.org/0000-0002-6382-384X>

vikrotenko@gmail.com

В.В. Волкова

<https://orcid.org/0000-0002-3513-0927>

passivum@gmail.com

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА В КОНСУЛЬТАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У статті розглянуто проблему особистості психолога-консультанта в контексті екзистенціальної психології. Визначено роль впливу особистісних характеристик психолога на якість і ефективність консультативного процесу опираючись на видатних діячів екзистенціальної психології, класиків І. Ялома, Дж. Бьюдженталя, Р. Мейя і В. Франкла, а також сучасників Е. Спінеллі, Е. Лукаса і А. Ленгле. Встановлено, що психолог в екзистенціальному підході скоріше спосіб існування ніж професійна роль, що визначає наявність певного світогляду і особистісних якостей.

Проведено опитування щодо важливих особистісних якостей психолога-консультанта для фокус-групи, тобто потенційних клієнтів. Для цього було обрано людей з різними спеціальностями і професіями віком від двадцяти до тридцяти років. Ми вважаємо, що саме група осіб віком від двадцяти до тридцяти років зараз найчастіше відвідує психолога, і не має негативної установки щодо психології. На основі дослідження наукових джерел щодо особистісних характеристик психолога-консультанта та психотерапевта, а також опитування групи осіб визначено ряд якостей особистості, які можна визначити як необхідні для ефективного психолога-консультанта. Визначені якості не обмежуються екзистенціальним напрямком, вони важливі для спеціаліста і будь-якого іншого підходу психології. На основі виділених характеристик складено таблицю для самооцінки особистісних якостей психологом-консультантом. Таблицю можна використовувати для самооцінки власних компетенцій, в процесі інтерв'ю або супервізії.

Ключові слова: психологічне консультування, психолог-консультант, екзистенціальна психологія, особистість, особистісні якості.

Постановка проблеми. На початку ХХ століття було проведено ряд досліджень стосовно визначення факторів, які впливають на ефективність психологічного консультування, ось деякі з найпопулярніших: "Lambert's pie (Lambert and Barley, 2002)" зазначає таку статистику: 15% ефективності консультування залежить відповідно від технік, методів та від очікувань клієнта (ефект плацебо), 40% - екстра терапевтичні фактори (особистісні особливості клієнта, мотивація до змін та ін.) і на 30% - взаємозв'язок між клієнтом і консультантом. "Wampold's pie (Wampold, 2001)" зазначив ще більш шокуючу статистику: 87% ефективності консультування - екстра терапевтичні і клієнтські фактори, 9% - взаємовідносини між клієнтом та консультантом (так званий «терапевтичний альянс»), і лише 1% - техніки і методики, які використовує консультант у роботі.

В той же час, на основі тисяч досліджень, що були проведені з 1950 до 2001 року (Ара J. Norcross, 2002; Д. Орлінський, 2004), було визначено що взаємовідносини між клієнтом і консультантом відіграють центральну роль у процесі ефективного консультування.

А. Б. Холмогорова, Н. Г. Гаранян та ін. (2010 р.) на основі більше ніж сотні наукових досліджень стосовно ефективності психотерапії за останні 80 років, виділили такі три основні фактори, які впливають на ефективність, як: фактори, що пов'язані з процесом; фактори, що пов'язані з характеристиками клієнта і фактори, що пов'язані з особистісними характеристиками терапевта. В контексті обраної теми найбільше нас цікавить третій фактор - особистісні характеристики психолога і психотерапевта. В науковому огляді було наведено ряд тез, які можуть бути корисними в нашому дослідженні. По-перше, важливим відзначають комунікативний стиль спілкування, а саме дружелюбність і доброзичливість, а також високий рівень вербальної активності терапевта. По-друге, в статті вказано на те, що не існує універсального списку особистісних характеристик, які можна вважати гарантом якості психотерапевтичної роботи, а також що не існує «хороших» і «поганих» психологів,

адже особистісні характеристики, які можуть бути негативними для одного клієнта, для іншого можуть бути корисними. По-третє, виявлено негативну кореляцію між особистісними труднощами психолога (емоційне вигорання, невпевненість психолога) і прогресом клієнта (А. Б. Холмогорова, Н. Г. Гаранян, И. В. Нікітіна, О. Д. Пуговкіна, 2010).

Так, ефективність психологічного консультування є досить суб'єктивним показником, який неможливо виміряти кількісно, але в будь-якому випадку, на основі аналізу незалежних досліджень можна зробити висновок, що взаємодія консультанта із клієнтом є ключовим моментом роботи. Якісний контакт між психологом-консультантом та клієнтом напряму залежить від особливостей поведінки та особистісних якостей психолога, отже, таким чином ми можемо встановити важливість цього феномену в консультуванні. На основі даних наведених досліджень і оглядів, ми робимо висновок про важливість особистості психолога в процесі консультування, і можемо зазначити особистісні характеристики психолога стрижнем психологічної допомоги.

Ми вирішили розглянути основні вимоги до особистості психолога-консультанта в контексті концепції екзистенціальної психології, але треба зазначити, що дані особистісні характеристики важливі для спеціалістів будь-якого іншого напрямку. Ми пропонуємо певний еталон, дивлячись на який можна розвивати необхідні якості та навички, а також робити висновки щодо власної компетенції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про важливість впливу особистісних характеристик психолога-консультанта та психотерапевта на ефективність психологічної допомоги. L. Beutler зазначає, що метод не існує сам по собі, він є інструментом у руках конкретного психолога і його ефективність частково залежить від здібностей цього спеціаліста (А. Б. Холмогорова, Н. Г. Гаранян, И. В. Нікітіна, О. Д. Пуговкіна, 2010).

Аналіз зарубіжних поглядів на особистісні якості ефективного психолога-консультанта і психотерапевта в екзистенціальному підході зробив А. І. Авер'янов (2018 р.).

Т. Н. Савченко, М. Н. Картавцева та Г. М. Головіна (2015 р.) визначили зв'язок між Образом-Я екзистенціального психотерапевта і його особистісними якостями, а також, узагальнюючи теоретичні джерела, висунули ряд особистісних характеристик, притаманних компетентному екзистенціальному психологу.

Але також не можна зменшувати значущість вкладу психологів, які стояли на витках екзистенціальної психології як напрямку і першими сформулювали ряд ідей і поглядів на екзистенціального психолога - І. Ялом, Р. Мей, Дж. Бьюдженталь, В. Франкл.

Наші сучасники, зарубіжні екзистенціальні психологи Е. Спінеллі, А. Ленгле, Е. Лукас, М. Купер, Р. Кочюнас продовжили традиції класиків і зробили власний вагомий внесок в розуміння ролі особистості психолога в процесі консультування і психотерапії.

Vos, Craig & Coorer (2014) дослідили, що деякі види екзистенціальної терапії ведуть до покращення самопочуття і відчуття осмисленості. Rayner & Vitali вказують, що форми екзистенціальної терапії можуть призводити до таких же покращень, як і інші терапевтичні підходи. Ці результати підтверджують десятиліття наукових досліджень, які виявляють, що усі напрямки психології є ефективними, і що в середньому всі форми психотерапії є дієвими (Seligman, 1995; Wampold & Imel, 2015). Але існують характеристики та побажання окремих клієнтів, спираючись на які можна визначити який терапевтичний підхід виявиться найбільш ефективним. Norcross & Lambert (2011) вказують, що однією з центральних цінностей екзистенціального підходу є теплі стосунки між психологом і клієнтом, і що саме вони ведуть до успіху в консультуванні (Дефініція екзистенціальної терапії, 2021).

Мета статті - розширити арсенал знань стосовно особистісних характеристик психолога-консультанта в контексті екзистенціальної психології і скласти орієнтовний список особистісних якостей, покладаючись на який консультант зможе рефлексувати стосовно своїх компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Екзистенціальна психологія (від лат. *existentia* - існування) - напрямок в психології, який виходить з унікальності конкретного життя людини, що не зводиться до загальних схем, який виник в руслі філософії екзистенціалізму і відноситься до напрямів гуманістичної психології (Бьюдженталь Дж., 2001). Вона включає в себе спектр різноманітних теорій і практик, які створені на основі різноманітності концепцій і методик. Цікаво, що деякі екзистенціальні терапевти не вважають цей підхід окремою «школою» консультування, а схиляються до розуміння її як позиції

психолога в психології цілому, незалежно від напрямку (Дефініція екзистенціальної терапії, 2021).

У 1963 р перший президент Асоціації гуманістичної психології, Джеймс Бьюдженталь, висунув п'ять основних положень даного напрямку психології:

1. Людина як цілісна істота перевершує суму своїх складових - людина не може бути поясненою в результаті наукового вивчення її окремих функцій.

2. Людське буття розгортається в контексті людських відносин - людина не може бути поясненою своїми частковими функціями, в яких не приймається в розрахунок міжособистісний досвід.

3. Людина усвідомлює себе - не може бути поясненою психологією, яка не враховує її безперервне, багаторівневе самопізнання.

4. Людина має вибір, вона не є пасивним спостерігачем процесу свого існування і створює свій власний досвід.

5. Людина інтенціональна, тобто звернена в майбутнє, в її житті є мета, цінності та сенс (Бьюдженталь Дж., 2001).

Один із засновників напрямку екзистенціальної психотерапії Ірвін Ялом на питання: «Що є найціннішим знаряддям терапевта?» каже, що це: «Його власне «Я»» (І. Ялом, 2013).

В першу чергу, психолог це людина, яка має розуміти свою відповідальність. Нас навчають тому, що за вирішення проблеми відповідальний клієнт, а психолог лише допомагає з пошуком ресурсів і можливостей, але насправді це не позбавляє психолога від відповідальності. В першу чергу за те, що саме він робить, що і яким чином каже і який вплив це буде мати на клієнта. Людина приходить до психолога в моменти відчаю, страху і слабкості, душа людини початково є крихкою, уявіть собі що з нею відбувається в момент звернення до спеціаліста. Часто клієнт звертається до психолога, коли, на його думку, виходу із ситуації немає, і самостійна боротьба завершилася поразкою. В такому випадку важливо розуміти, наскільки потрібна клієнту підтримка.

На сучасному етапі розвитку психології більшість теоретиків консультування стрижневою якістю консультанта виділяють так звану автентичність, поняття за сенсом дуже близьке до щирості. Засновник екзистенційно-гуманістичного підходу в психології Дж. Бьюдженталь виділив три основні ознаки автентичного існування:

- повне усвідомлення даного моменту життя;
- свідомий вибір способу життя в даний момент;
- прийняття відповідності за зроблений вибір (Є. Мартинова, 2015).

Дж. Корі зазначає, що автентичний консультант не живе керуючись обманом і не приховується за масками і захистами. Він не одягає "піджак консультанта" приходячи на роботу, і не знімає його, повертаючись додому. Таким чином, автентичність означає, що консультант є таким, який він є насправді (Є. Мартинова, 2015).

Ми провели опитування серед осіб віком від 19 до 30 років, із різними професійними вподобаннями, життєвим досвідом, а також досвідом або відсутністю досвіду у сфері психології як спеціаліста або клієнта. Отримані нами дані наведено нижче у таблицях 1, 2.

Табл. 1. Важливі особистісні якості психолога-консультанта. Сфера діяльності не стосується психології

Ім'я	Вік (років)	Рід діяльності (професія, освіта)	Які особистісні якості Ви вважаєте найважливішими для психолога-консультанта?
Вікторія	26	Хімік-аналітик	Впевненість у собі, врівноваженість, об'єктивність, вміння підтримувати і знаходити позитив.
Олександр	27	ІТ-сфера	Об'єктивність, раціональність, емпатичність, саморозвиток, інтуїція.
Марина	22	Соціолог, стратегічний	Емпатія, стриманість, системність, відповідальність, стремління знайти глибину в

		планувальник у рекламі	ситуації
Станіслав	30	Інженер ремонту авіаційної техніки	Аналітичний склад розуму, комунікабельність, уважність.
Олена	20	Сурдопедагог, працює консультантом в дитячому магазині	Терплячість, щирість, інтерес до своєї роботи, професіоналізм, чесність.
Юлія	19	Хімік-технолог (студентка), майстер бровист	Розуміння, емпатійність, стійкість, профілактика емоційного вигорання, прогресивність, з «новим» мисленням стосовно психології.
Анна	28	Менеджер по роботі з клієнтами	Уникнення суб'єктивних оцінок, пропрацювання особистісних конфліктів і проблем. <i>Вказує, що особистість психолога має менше значення, ніж його професійні компетенції.</i>

Табл. 2. Важливі особистісні якості психолога-консультанта. Сфера діяльності стосується психології

Ім'я	Вік (років)	Рід діяльності (професія, освіта)	Які особистісні якості Ви вважаєте найважливішими для психолога-консультанта?
Ксенія	30	Юрист, психолог	Вміння слухати, гарна пам'ять, бажання допомагати людям
Галина	19	Майстер афроплетінь, психолог (студентка)	Критичне мислення, емпатія, жага до саморозвитку, духовність, об'єктивність і безоцінковість. <i>Психолог не радник, а наставник.</i>
Наталія	21	Психолог (студентка)	Емпатичність, толерантність, уважність. Паралельно до співчуття психолог має раціонально і адекватно оцінювати ситуацію клієнта, не піддаючись емоціям.
Марія	20	Клінічний психолог	Емпатія, жага до саморозвитку, спостережливість, вміння працювати над помилками, бажання допомогти, відповідальність і доброчесність
Крістіна	22	Психолог (студентка), працює нянею	Емпатичність, щирість, приємність та емоційний комфорт.

Серед перерахованих якостей емпатія зустрічається найчастіше і майже завжди на перших позиціях - з чого можна зробити висновок, що *емпатійність* одна з найважливіших якостей психолога-консультанта як для клієнтів, так і для психологів. Також можна простежити тенденцію до *об'єктивності і безоцінковості*; часто опитувані вказували на важливість таких якостей, як: *щирість і*

чесність; на противагу емпатії висувують *раціональність і стриманість*; деякі з опитуваних вказували на *гарну пам'ять і уважність* психолога, відповідальність та *вміння слухати*. Важливими навичками для психолога-консультанта, за даними опитування, є *постійний саморозвиток і самовдосконалення, профілактика емоційного вигорання, вміння і бажання працювати над своїми помилками*. Також опитувані визначили такі мотиви, якими має керуватися консультант, як *бажання допомогти, віднайти глибину проблемної ситуації клієнта*.

Також окремо хочемо відзначити важливість *інтуїції*: в основі цієї складної якості лежить емпатійність, раціональність, об'єктивність, уважність і більшість якостей, зазначених вище. На нашу думку, інтуїція є однією з найважливіших особистісних якостей психолога-консультанта.

Ірвін Ялом пропонує цікаву концепцію емпатії: «погляд із вікна пацієнта», тобто можливість побачити ситуацію з точки зору клієнта, висунути гіпотезу стосовно того, що саме він міг відчувати. Також Ялом згадує засновника гуманістичної психології Карла Роджерса і три, на його думку, найбільш значущі риси професійного психотерапевта (а отже і консультанта, адже ці поняття дуже близькі): щирість; безумовне позитивне ставлення; обережна емпатія. Особливо виділимо останню рису: процес консультування покращується, якщо консультант обережно потрапляє у світ клієнта і його переживання (І. Ялом, 2013).

За Альфредом Ленгле, метою екзистенційно-аналітичного консультування є допомога в актуалізації особистісного буття і розвитку здібності до вираження особистості та формування вміння впливати на власне життя. Екзистенційний аналіз вбачає в психолога такі характеристики, як: вміння розкривати проблему клієнта для психотерапевтичного процесу і особистісних змін; відкритість мотивації і сенсу клієнта - аналіз будується через розуміння мотивації клієнта; аналітик має допомогти знайти людині доступ до її внутрішнього світу та істинного «Я» (А. Аверьянов, 2018).

Логотерапія Віктора Франкла вважає людину психологічно і психічно здоровою тоді, коли вона знаходить спосіб усунути розрив між тим, якою людина є насправді (Я-реальне) і ким би вона хотіла бути (Я-ідеальне). З цього логічно випливає основна мета консультанта даного напрямку, яка полягає зокрема в тому, щоб допомогти клієнту з пошуком даного способу. Також логотерапевт має на меті вирвати людину із замкненого кола власного «я» і подивитися на життя більш широко та об'єктивно - тут можна відслідкувати відмінність від психоаналізу, який навпаки вибудовує роботу навколо самостереження і концентрації людини на собі. На відміну від своїх попередників, психоаналітиків Зигмунда Фрейда і Альфреда Адлера, що відповідно вважали основною мотивуючою силою людини «волю до задоволення» та «волю до влади», засновник логотерапії Віктор Франкл вбачає мотивацію в «волі до сенсу», і навколо цього твердження формується вся психотерапія і психологічне консультування в межах даного напрямку (В. Франкл, 1946).

Справді важливим питанням є те, чи можна навчитися бути консультантом, чи психологом людина має народитися? Чи можна назвати психолога талановитою людиною, на кшталт письменника або актора? Тут важливим є поєднання природних здібностей до психології та професійної компетенції.

Учениця Віктора Франкла Елізабет Лукас вважає, що якості психотерапевта можна поділити на ті, яким можна навчитися і ті, яким навчитися неможливо, і якщо у людини їх немає - краще відмовитися від професії логотерапевта. До другої групи якостей Елізабет відносить сильну любов до людей та віру в їх духовний потенціал, високо моральні цінності, здібність до самореалізації і впевненість, що життя наповнене безумовним сенсом. Також Лукас вважає універсальною для всіх психотерапевтів і консультантів характеристикою власну психологічну стабільність у випадку серйозних психологічних проблем і страждань (А. Аверьянов, 2018).

В межах екзистенційної психотерапії Ірвіна Ялома основну увагу приділяють двом складовим: «змісту» - це те, з чого складається сутність терапії, тобто слова і питання, і «процесу» - це відносини між клієнтом і терапевтом. Ірвін Ялом вважає найголовнішим саме другий компонент, тобто головне в психотерапії - взаємовідносини. Головним принципом роботи психотерапевта, за Яломом, є принцип «тут-і-зараз», який реалізується через дві площини, а саме: тут - в даному кабінеті, даних відносинах, і просторі між клієнтом і консультантом; зараз - безпосередньо в даний момент. Це аісторичний підхід, який дозволяє приділяти менше уваги до історичного минулого клієнта, минулим подіям його життя, але не принижує їх важливості. Ялом вказує на те, що цей принцип є найважливішим джерелом

терапевтичної сили [6]. В цих судженнях Ірвіна Ялома підтримує один з засновників екзистенціальної психологічної школи Ролло Мей. Він стверджує, що людина живе теперішнім, і в цій єдиній і справжній реальності людина формує себе і самостійно несе відповідальність за того, ким стає.

Багатьом людям, стверджував Ролло Мей, не вистачає хоробрості для усвідомлення своєї долі, такі люди жертвують своєю свободою щоб піти від відповідальності за власне життя, заявляючи про споконвічну несвободу своїх дій. Щоб не робити вибір і не нести відповідальність, вони втрачають здатність бачити себе справжніми, тому переймаються комплексом меншовартості та почуттям відчуженості від світу. За Меем, консультант має бути спрямованим на те, щоб допомогти людині стати психічно здоровою, повноцінною людиною через прийняття своєї долі, усвідомлення своєї свободи і її оберігання, проживання справжнього, чесного по відношенню до себе та інших, життя. Мей вбачає здорову людину усвідомленою стосовно неминучості смерті, але сміливою для життя в сьогоденні (Фрейджер Р., Фейдимен Д., 2005).

Учень Р. Мейя і Дж. Бьюжденталя Кірк Шнайдер виділив три основні, найбільш важливі критерії ефективного професійного консультування і психотерапії: певний рівень особистісної зрілості - вміння вирішувати власні особистісні проблеми, відвертість, терпимість і чесність по відношенню до себе; соціальна зрілість - здатність допомогти клієнтам ефективно вирішувати проблеми, терпимість і щирість по відношенню до них; і постійний саморозвиток, досягнення все вищого рівня зрілості, усвідомлюючи що бути зрілим завжди і всюди неможливо (А. Аверьянов, 2018).

На основі аналізу літературних джерел, а також проведеного опитування ми склали орієнтовний список особистісних якостей, який може бути використаний для самостійного визначення особистісної компетентності як студентами – майбутніми психологами, так і практикуючими спеціалістами, опираючись на цінності екзистенціального підходу, але, як зазначалося вище, ці особистісні характеристики є універсальними, незалежно від напрямку роботи.

Табл. 3. Які особистісні якості притаманні Вам, як психологу, найбільше?

Особистісні якості	Наскільки притаманна Вам? (Від 1 до 10)	Наскільки, в ідеалі, має бути притаманною?
Емпатичність		
Об'єктивність		
Безоцінковість		
Уважність		
Гарна пам'ять		
Автентичність, щирість		
Чесність		
Впевненість у собі		
Спостережливість		
Профілактика емоційного вигорання		
Вміння працювати над своїми помилками		
Раціональність		

Стриманість		
Усвідомлення відповідальності (як своєї, так і клієнта)		
Впевненість у сенсі життя		
Любов до людей		
Бажання допомогти		
Гармонія між «Я-реальним» і «Я-ідеальним»		
Безупинний саморозвиток		
Здатність до рефлексії		
Вміння будувати довірчі стосунки		
Критичність мислення		

Цей перелік не є вичерпним, його можна і потрібно доповнювати.

Роблячи **висновки**, можна зазначити, що: роль особистості психолога в процесі консультування займає одну з головних позицій, поряд із особистістю клієнта і особливостями процесу консультування; екзистенціальні психологи надають велике значення особистості консультанта як важливій складовій консультативного процесу, а отже мають власне бачення компетентного спеціаліста. Незважаючи на різноманітність поглядів стосовно ролі особистості психолога-консультанта в межах обраного напрямку, можна визначити основні якості і характеристики, наявність яких свідчить про особистісну компетентність спеціаліста (перелік цих особистісних якостей надано у відповідній таблиці).

Запропонований нами перелік особистісних характеристик психолога може і повинен доповнюватися. Сфера його використання не обмежується самооцінкою особистісних якостей консультанта. Наприклад, даний орієнтовний список може бути використаний для уточнення якостей особистісної компетентності психолога-консультанта, необхідних в супервізії та інтервізії.

Список використаної літератури:

1. **What makes therapy work?** (2014, August 6). Retrieved from <http://www.lukebarbourcounselling.com/blog/6/8/2014/how-to-find-a-therapist>
2. **Холмогорова, А. Б., Гаранян, Н. Г., Никитина, И. В., & Пуговкина, О. Д.** (2010). *Научные исследования процесса психотерапии и ее эффективности: современное состояние проблемы. Часть 2.* 70–79.
3. **Дефиниция экзистенциальной терапии** (2021, 3 марта). Режим доступа: <https://www.existentialtherapy.eu/ru/definition-of-existential-therapy/>
4. **Бюдзенталь, Дж** (2001). *Искусство психотерапевта*. Питер : СПб.
5. **Аверьянов, А. И** (2018). *Личностные качества экзистенциального терапевта: зарубежный опыт*. Вестник Санкт-Петербургского университета. 139–151.
6. **Ирвин Д. Ялом** (2013). *Дар психотерапии*. Питер : Эксмо.
7. **Мартынова, Е. В** (2015). *Индивидуальное психологическое консультирование. Теория, практика, обучение*. Генезис.
8. **Франкл, В. (1946)**. *Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі*. Київ: Клуб Сімейного Дозвілля.
9. **Фрейджер, Р., Фэйдимен, Д** (2004). *Теории личности и личностный рост*. ОЛМА ПРЕСС.

References:

1. **What makes therapy work?** (2014, August 6). Retrieved from <http://www.lukebarbourcounselling.com/blog/6/8/2014/how-to-find-a-therapist>
2. **Holmogorova, A. B., Garanyan, N. G., Nikitina, I. V., & Pugovkina, O. D.** (2010). *Nauchnye issledovaniya processa psihoterapii i ee effektivnosti: sovremennoe sostoyanie problemy. CHast' 2.* 70–79.
3. **Definiciya ekzistencial'noj terapii** (2021, 3 marta). Rezhim dostupu: <https://www.existentialtherapy.eu/ru/definition-of-existential-therapy/>
4. **Byudzhental', Dzh** (2001). *Iskusstvo psihoterapevta*. Piter : SPb.
5. **Aver'yanov, A. I** (2018). *Lichnostnye kachestva ekzistencial'nogo terapevta: zarubezhnyj*

опыт. Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. 139–151. 6. Irvin D. Yalom (2013). Dar psihoterapii. Piter : Eksmo. 7. Martynova, E. V (2015). Individual'noe psihologicheskoe konsul'tirovanie. Teoriya, praktika, obuchenie. Genезis. 8. Frankl, V. (1946). Lyudy'na v poshukax spravzhn'ogo sensu. Psy'xolog u koncztabori. Ky'yiv: Klub Simejnogo Dozvillya. 9. Frejdzher, R., Fejdimen, D (2004). Teorii lichnosti i lichnostnyj rost. OLMA PRESS.

Krotenko V. Volkova V. The role of the psychologist's personality within the concept of Existential Psychology

The article considers the problem of the personality of a counseling psychologist in the context of existential psychology. The role of the influence of the psychologist's personal characteristics on the quality and effectiveness of the counseling process is determined based on prominent figures of existential psychology, classics I. Yalom, J. Bugental, R. May and V. Frankl, as well as contemporaries E. Spinelli, E. Lucas and A. Lengele. It is established that the psychologist in the existential approach is a way of life, instead of a professional role that determines the presence of a certain worldview and personal qualities. A survey was conducted on the important personal qualities of a counseling psychologist for a focus group, ie potential clients. People with different specialties and professions aged from twenty to thirty were selected for this purpose. We believe that it is a group of people ages twenty to thirty who now most often visit a psychologist, and do not have a negative attitude towards psychology. Based on a study of scientific sources on the personal characteristics of a counseling psychologist and psychotherapist, as well as a survey of a group of people identified a number of personality traits that can be defined as necessary for an effective counseling psychologist. These qualities are not limited to the existential direction, they are important for the specialist and any other approach to psychology. Based on the selected characteristics, a table was compiled for self-assessment of personal qualities for a counseling psychologist. The table can be used for self-assessment of own competencies, in the course of intervension or supervision.

Key words: psychological counseling, counseling psychologist, existential psychology, personality, personal qualities.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.20

УДК: 159.9.072.433

В.В.Назаревич
nazarevich.art@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0111-7070>

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСТРАКІЗАЦІЇ
У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ОСОБИСТОСТІ «Я – ІНШИЙ»**

У статті розглядаються соціально-психологічні аспекти остракізації як фактор формування системи особистості «Я – інший». Визначаються соціально-психологічні аспекти остракізації індивіда через складові системи «Я – інший».

Здійснено аналіз взаємозалежності існування процесу виключення та формування психологічного образу «Я – інший» та соціально-психологічних характеристик особистості, що провокують явище неприйняття індивіда групою.

Структуровано механізм формування системи особистості «Я – інший» за Н. Tajfel та К. Куном, який вказує, що процес остракізації унеможлиблює задоволення другої частини ідентифікації особистості через виключення її соціальної взаємодії та спотворює сприйняття особистісних рис як соціально неприйнятих та незначущих, що і формує сприйняття індивідом себе як «іншого».

Ключові слова: остракізм, соціально-психологічні впливи, прояви остракізму, концепція-Я, самосприйняття, системокомплекс «Я – інший».

Постановка проблеми. Важливим аспектом сучасної реальності є швидке ускладнення соціального світу і фундаментальні зміни в цінностях актуальної культури, парадигм пізнання, глобалізація потреби в саморозвитку, самоактуалізації та гармонізації особистості. Проблема розвитку Я-концепції є актуальною у зв'язку з соціальними змінами, що відбуваються в Україні протягом